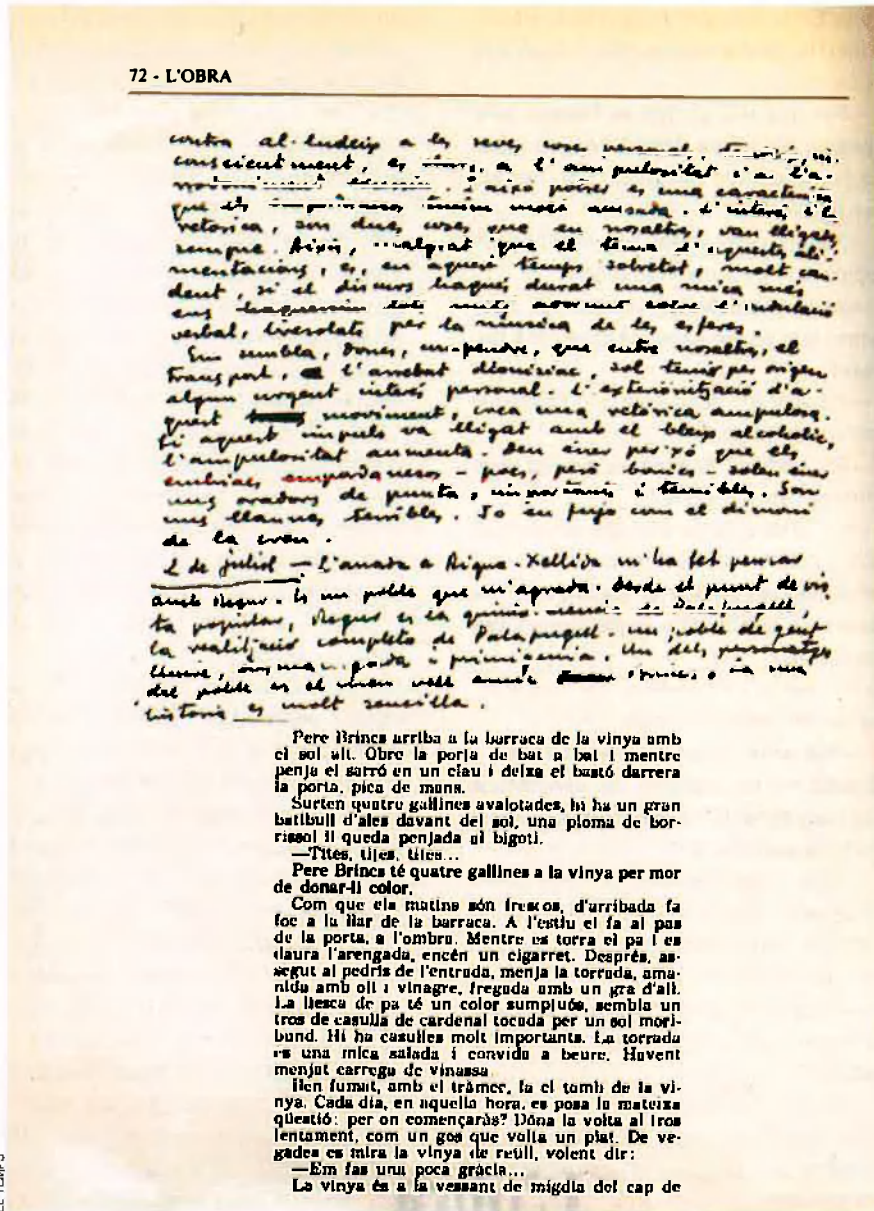

El text de l'obra més important de Josep Pla, 'El quadern gris', està ple d'errates i manipulacions. L'editorial Destino les ha mantingut totes. En aquests gairebé quaranta anys de reedicions constants no s'ha preocupat per oferir al lector i al país un text fiable, respectuós amb la llengua i l'estil del gran escriptor.

'El quadern gris' manté tots els seus nyaps

EL TEMPS

Manuscrit d'El quadern gris. La lletra de l'escriptor, molt xica, va ser font de malentesos. L'editor no sempre va llegir correctament els mots.

Es lectors d'una de les obres més llegides, citades i prestigioses de la literatura catalana de tots els temps han llegit i llegeixen "l'excitació del cos" per "l'excitació del cor"; "la sorra" per "la torre"; "tacada d'or" per "tocada d'or"; "vidre fosc" per "vidre fos"; "elements" per "aliments"; "arrossegat" per "assossegat" i "el botzinejar molest dels autos" per "el botzinejar espès dels autos". El text d'El quadern gris, llibre publicat per Josep Pla a Destino l'abril del 1966, està farcit d'errates però també de manipulacions estilístiques i de canvis de mots, temps verbals i signes de puntuació, a més de supressions de mots i d'expressions.

Algunes errates eren tan evidents que Josep Pla les va veure al moment. "En El quadern gris -escriu Pla el mateix mes d'abril del 1966, en el seu dietari- hi ha algunes faltes d'impremta."

Un filòleg de Palafrugell, Jordi Pujol i Cofan, gran coneixedor de la llengua catalana, del parlar empordanès i de l'obra de Pla, es va oferir a fer-ne la llista detallada. En va trobar unes cinc-centes, gairebé una per pàgina. La llista, supervisada i revisada per Pla, va arribar a mans de l'editor, Josep Vergés, que la va tenir en compte, però de forma parcial, per a fer-ne la segona edició, apareguda el gener de 1969.

Josep Pla comenta el cas en el seu dietari, l'any 1968: "Ve Pujol i discutim les faltes que va trobant en el Quadern gris, per a Vergés." (27 d'abril). "Amb Pujol examinem les faltes del lliurament de la segona part del Quadern gris, que Vergés ha demanat. Pujol sap moltes coses, és un perfeccionista." (29 d'abril). "Cap al tard ve Pujol. Ha trobat més faltes en el Quadern gris. Ja quasi ha fet tot el llibre. Mirem els diccionaris Moll i Coromines." (1 de maig). "Amb això es presenta Pujol amb les darreres faltes trobades al Quadern gris" (4 de maig).

La segona edició millorava el text de la primera, pel que fa a la reducció de les faltes més perceptibles, sobretot

les que tornaven la frase incomprendible, confusa o equívoca. Per exemple, l'erroni "vingué a Barcelona" deixava pas al correcte "vingué de Barcelona"; "angles", a "àngels"; "vida", a "vila"; "torbava", a "trobava"; "quatre", a "quan"; "maravilles", a "manilles" i "escriptora romàntica" a "escriptura romàntica". L'erroni "angles" per "àngels" li feia dir a un personatge la incomprendible frase "¿Com voleu que pinti *angles* si no n'he vist mai cap en ma vida?" Una millora, això sí, aconseguida a canvi, en tornar a picar el text, d'introduir algunes faltes noves, per sort escadusseres –i innocents per fàcils de detectar– com "alluda" per "ullada".

Ara bé, no era una edició neta perquè deixava d'esmenar un segon grup important d'alteracions del text, producte de males lectures i de criteris de correcció equivocats o massa agressius. Aquest grup d'alteracions no va poder ser detectat per Jordi Pujol i Cofan perquè no havia pogut consultar el manuscrit original. De totes maneres, la nova edició del 1969 era, sens dubte, millor que la primera.

Però el pas fet cap endavant el gener de 1969 va ser neutralitzat per un pas enrere i la tragèdia filològica, literària i cultural va recuperar el seu abast. L'any 1977, en fer la tercera edició, l'editor, per una badada de l'editor, va utilitzar la primera edició, no la segona. A més, la tragèdia va enquistar-se. La quarta, del 1983, i totes les posteriors, han continuat reproduint la primera. Destino ha refermat fins avui la potèria, siguin quins hagin estat els directors editorials que han ocupat el seient de Josep Vergés, ara propietat del Grup Pla-

EL TEMPS

Josep Pla, ajudat pel seu amic Jordi Pujol i Cofan, va enviar una llista d'errates a l'editor, incompleta, que només han estat corregides, i en part, per a la segona edició d'*El quadern gris*.

neta. La generosa feinada de Jordi Pujol i Cofan i les converses amb Pla, han estat inútils.

No parlem d'un parell o tres d'edicions més. Parlem de les cinc reimpressions fetes després de la tercera edició

Dona i educació a Mallorca Maria Antonia Roig Rodríguez

Documenta Balear

En aquest llibre s'analitzen les causes que provocaren el fracàs de la institució educativa dedicada a l'educació de la dona, l'Institut d'Estudis Superiors per a la Dona, fundat per l'Ajuntament a Palma el 1915, i es dona a conèixer la relació entre la societat mallorquina de la baixa restauració i el paper que hi exercí la dona.

www.documentabalear.com

Identitat Zygmunt Bauman

Publicacions de la Universitat de València

La identitat, tot i el seu caràcter vague i ambivalent, esdevé un concepte clau per a entendre l'evolució de la vida social i personal de l'època contemporània, de creixent inseguretats i disgregació de vincles de sentit.

<http://puv.uv.es>

La partida Josep Lluís Sirera i Rodolf Sirera

Edicions Bromera
Col·lecció "Bromera Teatre"

Una nova versió d'aquesta obra ambientada en la Guerra Civil, on el teatre esdevé el mitjà per a entendre la realitat i tractar d'actuar-hi.

www.bromera.com

dins de la col·lecció on va aparèixer el llibre, l'*Obra completa*. Parlem de les nombroses edicions en tapa tova, primer a "El Doff" i després a "L'Àncora", de les edicions reduïdes i també la que va imprimir Sàpiens per a la "Biblioteca Bàsica d'El Periódico", recentment. I parlem de les noves edicions fetes de l'*Obra completa*, com la de quiosc de l'any passat comercialitzada per Enciclopèdia Catalana Revistes i Col·leccionables. Com també cal parlar de les traduccions al castellà, francès i neerlandès del llibre, fetes a partir del text editat, no del manuscrit.

Només el lector de la segona edició, doncs, s'ha estalviat una part de les errates més visibles. A més de les reportades, el lector d'aquesta edició ha tingut la sort de llegir "la seva pietat era tendra, d'una sacrificació remarcable" per l'erroni "*sacrificació remarcable*"; "influències [...] ben digerides" per "ben *dirigides*"; "gallines avalotades" per "*avolotades*"; "pins rossos" per "*roses*"; "literatura catalana" per "*calana*" o "embadalit" per "*emdaladit*". També ha tingut la sort de llegir "el barri d'es senyors" en lletra rodona, impresa per error en cursiva. I la de veure ben escrits alguns noms de persones, com el de Josep Ganiguer, imprès "Ganiquer".

Les majoria de les errates que no s'han eliminat mai, ni en la segona edició, com les que hem reportat al capdamunt, canvien el sentit de l'expressió. Així, s'ha imprès "cotilla *enrevessada*" per "enravenada" i "la senyoreta Concepció Pujades" per "*senyora* Concepció Pujades". Però també poden "crear" fins i tot paraules noves com "ximploia", per "xamploia". "Xamploia" és un adjectiu recollit pel Moll que indica "que camina amb les cames tortes i trontollant". El corrector no devia conèixer el mot i devia pensar que era una errata de Pla, per "ximploia", aparent derivat de "ximple". Les faltes en ocasions fan relliscar Pla sintàcticament: "És ben cert el que dic, que...", quan ell va escriure, "És tan cert el que dic, que..."

La comparació de totes les edicions, la segona inclosa, amb l'original, conservat a la seu de la Fundació Josep Pla, descobreix que, a més de les faltes, hi ha supressions de mots i de frases, canvis gratuïts de temps verbals i de puntuació –dos punts substituïts per la conjunció "i", i a la inversa, per exem-

ple– i substitucions incomprensibles de mots, alteracions que afecten greument l'estil i el to de l'escriptor.

Per exemple, l'editor li fa fer un rodolí digne del pitjor escriptor: "El fil de l'estel dibuixa en el cel..." El que Pla va escriure va ser "El fil de l'estel dibuixa en l'aire..." "Registre" i "registrar" són substituïts per "escorcoll" i "escorcollar"; "encaterinada" per "esvalotada"; "manera de passar l'estona" per "sistema de passar l'estona", "carlista" per "carlina"; "treure l'aigua clara" per "treure l'entrellat" o "ximeneies" per "escalfaplanxes".

Les manipulacions van sovint més enllà del canvi de paraules. Pla escriu "per treballar en equip –com se diu ara..." i ho converteixen en "per treballar en grup...", bo i suprimint "com se diu ara"; "Sopar amb Ramon Casabó. Ha vingut a...", en "Sopem amb Ramon Casabó, que ha vingut a..."; "La realitat és densa, confusa, espessa", en "La realitat densa, confusa, espessa" i "Les coses de la mar són molt boniques", en l'afectat "les coses de la mar són tan boniques!"

Un dels rars mots que Josep Pla, gens amic dels mots insòlits, ha popularitzat, és el "capvesprol", vent que utilitza per donar títol a un volum, *Notes del capvesprol*. Joan Coromines l'introdueix en el seu diccionari. El lector d'*El Quadern gris* que ho tingui present quedarà perplex en veure que Pla hi parla del vent "capvespral". Que no s'esveri. L'escriptor va escriure "capvesprol" i aquesta és una de les errates que també exhibeix la segona edició.

El quadern gris va ser dels primers textos literaris que l'Institut d'Estudis Catalans va introduir al *Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana*, base del *Diccionari del català contemporani*, consultable per Internet. A indicació nostra, Joaquim Rafel, director del projecte, van buidar el text de la segona edició però no s'han pogut evitar d'introduir una gran quantitat de mots i expressions de Pla que no són de Pla, inclosos els inventats. Així, per exemple, han registrat l'inexistent "ximploia", –tot i que també registren "xamploia" en un altre llibre de Pla– determinant que és un adjectiu femení derivat de "ximple".

Lluís Bonada

Com ha evolucionat la programació d'òpera a l'Auditori de Torrent?

—En la construcció de l'auditori es va preveure un fossat d'orquestra i, encara que era complicat, com també ho és l'òpera, programarem alguna companyia. Fou dos anys després d'inaugurar l'Auditori, ara fa quasi nou anys. Llavors decidírem fer un minicicle que incloïa una coproducció amb Requena sobre Donizetti dirigida per Eneïna Lloris. Com que el fossat estava dins de l'obra, resultava molt complicat muntar-lo i desmuntar-lo cada vegada i llavors tampoc no hi havia l'enginyeria hidràulica que es inventar després. Amb la reforma, el fossat i l'escenari tingueren la versatilitat necessària per fer òpera i teatre alhora. Així, el festival esdevingué temporada, amb cinc o sis produccions en diferents mesos.